

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС СЕКТАТА НА ФЕНИКСА

Превод от испански: Румен Стоянов, 1994

chitanka.info

Тези, които пишат, че сектата на Феникса произхождала от Хелиополис и я извеждат от религиозната реставрация, последвала смъртта на реформатора Аменофис IV, привеждат текстове от Херодот, Тацит и египетските паметници, ала не знаят или не искат да знаят, че обозначението с Феникс не предхожда Храбан Маврий и че най-древните източници (*Сатурналиите* или Йосиф Флавий, да речем) само говорят за Хората на навика или за Хората на тайната. Още Грегоровиус забелязал в манастирчетата на Ферара, че упоменаването на Феникс било съвсем рядко в устната реч; в Женева съм общувал със занаятчии, които не ме разбраха, когато разпитвах дали са от хората на Феникса, но се съгласиха тукатси, че са хора на Тайната. Ако не се лъжа, същото става с будистите — името, с което ги знае светът, не е онова, което произнасят те.

Миклошич в една прекалено прочута страница е изравнил сектантите на Феникса с циганите. В Чили и Унгария има цигани, също и сектанти; вън от този вид повсеместност едните и другите имат помежду си твърде малко общи неща. Циганите са обездвачи на коне, медникари, железари и гадатели; сектантите за щастие обикновено упражняват свободни професии. Циганите съставляват физически тип и говорят или говореха таен език; сектантите се размесват с останалите и доказателството е, че не са търпели преследвания. Циганите са живописни и вдъхновяват лошите поети; романсите, цветните илюстрации и болерата подминават сектантите... Мартин Бубер провъзгласява, че евреите са по същество патетични; не всички сектанти са такива и някои се отвращават от патетичността; тази обществена и явна истина е достатъчна, за да опровергае простолюдната грешка (нелепо бранена от Урман), която вижда във Феникса едно производно на Израел. Хората разсъждават горе-долу така: Урман бил чувствителен човек; Урман бил евреин; Урман посещавал сектантите в пражкото гето; влечението, което Урман почувствал, доказва действителността на факта. Искрено казано, не мога да се съглася с тази преценка. Че сектантите в еврейска среда приличали на евреите, не доказва нищо; необоримото е, че си приличат подобно безкрайния Шекспир на Хазлит — на всички хора по света. Те са всичко за всички, както Апостола; преди няколко дни доктор Хуан Франсиско Амаро, от Пайсанду, възвеличи леснината, с която се пробождат.

Казах, че историята на сектата не отбелязва преследвания. Това е вярно, обаче нали няма човешка група, в която да не съществуват привърженици на Феникс и да няма преследване или строгост, които да не са понесли или извършили. В западните войни и в предалечните войни на Азия те са проливали кръвта си мирски под вражи знамена — твърде малко им помага отъждествяването с всички нации по света.

Без свещена книга, която да ги сбере, както Писанието — Израел, без обща памет, без тая друга памет, която е един език; разпилени по лицето на земята, различни по цвят и по черти, едноединствено нещо — Тайната — ги обединява и ще ги обединява до края на дните им. Освен Тайната някога е имало една легенда (и може би един космогоничен мит), но повърхностните хора на Феникса я забравили и днес пазят само неясната традиция на едно наказание. На едно наказание, договор или предимство, защото версиите се различават и едва позволяват да се съзре оценката на един Бог, който осигурява вечността на племето, ако неговите хора поколение след поколение изпълняват някакъв обред. Сверьявал съм докладите на пътешествениците, разговарял съм с патриарси и богослови; мога да уверя, че изпълнението на обряда е единствената религиозна практика, спазвана от сектантите. Обредът съставлява Тайната. Както вече посочих, тя се предава от поколение на поколение, но използването не иска майките или свещениците да обучават в него децата; посвещаването в тайнството е задача на най-нископоставените индивиди. Роб, прокажен или просяк изпълняват ролята на мистагоги. Също тъй дете може да въведе в учението друго дете. Деянието само по себе си е плоско, моментно и не изисква описание. Материалите са коркът, восъкът и гуми-арабика. (В богослужението се говори за глина; обикновено тя също се използва.) Не съществуват храмове, посветени нарочно на осъществяването на този култ, но някаква развалина, изба или преддверие са смятани за подходящи места. Тайната е свещена, ала въпреки това е смешновата; упражняването ѝ става крадешком и даже нелегално, а привържениците ѝ не говорят за нея. Липсват почтени думи за нейното назоваване, но се разбира, че всички думи я назовават или, по-добре казано, че неизбежно намекват за нея и така, в разговор, аз съм казал нещо си и посветените са се усмихнали или им е станало неудобно, защото са почувствали, че съм досегнал Тайната. В германските литератури има стихотворения, написани от сектанти,

чийто номинален субект е морето или вечният здрач — по някакъв начин те са символи на Тайната, чувам да се повтаря. *Светът е огледало на Играта*, гласи едно апокрифно адажио, което Дю Кан отбелязал в своя *Глосар*. Своеобразен свещен ужас не позволява на някои вярващи изпълнението на тъй простия обред; другите ги подценяват, но те се подценяват още повече. Ползват се с много доверие, но пък онези, които преднамерено се отказват от Навика и постигат пряк контакт с божеството, за да осъществят този контакт, правят го с богослужбни фигури и затова Сан Хуан де ла Крус писа:

*Нека знаят Деветте небосвода, че Бог
дарява наслада, както Корка и Тинята.*

Заслужил съм върху три континента приятелството на мнозина поклонници на Феникса; с положителност знам, че Тайната отначало им се е сторила маловажна, мъчителна, вулгарна и (което е още по-чудно) невероятна. Не се примирявах с допускането, че техните родители са се унизили до такива измами. Чудното е, че Тайната не се е изгубила отдавна; напук на превратностите на всемира, напук на войните и на всички изселвания, тя стига, ужасяващо, до всички вярващи. Някой не се поколеба да каже, че тя е вече инстинктивна.

\$orig_titleLa secta del Fénix

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.